

ФІЛОСОФІЯ

УДК 1:316.723:32.019.51

DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2024/11-2/13>

Владислава ЗАЙЧКО, асп.
ORCID ID: 0000-0003-1199-6117
e-mail: zaichko.vlada@gmail.com

Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна

ХТО МИ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ? НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І КУЛЬТУРНА СТІЙКІСТЬ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Вступ. Досліджено проблему національної ідентичності в умовах глобалізації з акцентом на український контекст. Глобалізація, незважаючи на її позитивні аспекти, зокрема сприяння культурному обміну та міжнародній співпраці, несе ризик розмивання національних кордонів і втрати самобутності. Особливу увагу приділено ролі мови та культури як основних складників ідентичності, а також викликам, які постали перед Україною внаслідок війни та зовнішньої інформаційної агресії.

Методи. Використано міждисциплінарний підхід, який поєднує філософський, соціологічний та культурологічний аналіз. Основними методами стали компаративний аналіз для зіставлення понять ідентичності, контекстуальна інтерпретація для вивчення функціонування терміна "національна ідентичність" у різних текстах, а також лексико-семантичний аналіз, спрямований на дослідження мовних засобів вираження ідентичності. Додатково використано критичний аналіз культурних наративів і стратегій інформаційного впливу.

Результати. Показано, що національна ідентичність є багатогранним феноменом, що включає мовні, культурні, територіальні та історичні аспекти. Виявлено, що глобалізація посилює як інтеграційні, так і деструктивні процеси у формуванні ідентичності. Підкреслено, що мова є ключовим фактором збереження національної самобутності. Розглянуто вплив інформаційних війн і маніпулятивних стратегій на підриєв ідентичності, а також необхідність впровадження ефективної мовної та культурної політики для консолідації українського суспільства.

Висновки. Глобалізація створює як можливості, так і ризики для національної ідентичності. Для України особливо важливим є баланс між інтеграцією у глобальний світ і збереженням культурної самобутності. Формування національної ідентичності потребує усвідомленого підходу до розвитку мови, культури й освіти. Наголошено на необхідності розробляти стратегії, які сприятимуть зміцненню національної свідомості та протидії зовнішнім викликам, зокрема інформаційним загрозам. Результати дослідження можуть бути корисними для подальшого вивчення ідентичності у філософському, соціологічному та культурологічному контекстах.

Ключові слова: національна ідентичність, глобалізація, філософський аналіз, українська культура, мовна політика, інформаційна війна, самобутність, освіта, культурна спадщина, консолідація суспільства.

Вступ

Ідентичність нації постає не лише як соціокультурний конструкт, а як глибинний філософський феномен, що вимагає переосмислення у контексті сучасних викликів і трансформацій. У сучасному світі, де процеси глобалізації проникають у найвіддаленіші куточки нашого буття, постає фундаментальне питання: *хто ми у глобалізованому світі?* Чи можливе збереження національної ідентичності, коли інформаційні потоки об'єднують, але водночас і розмивають культурні особливості? Ці роздуми стають особливо актуальними в часи, коли людство стикається з безпрецедентними глобальними викликами. Як впливає глобалізація на нашу сутність і самосвідомість? Чи є вона загрозою для національної самобутності, чи, навпаки, відкриває нові горизонти для культурного обміну та взаємозбагачення? Пандемія COVID-19 та війна Росії проти України не лише підкреслили вразливість світового порядку, але й актуалізували питання національної єдності та ідентичності українців.

У цих умовах ми мусимо запитати себе: як знайти баланс між відкритістю до світу і збереженням власної культурної спадщини? Чи здатні ми, українці, переосмислюючи традиційні цінності, створити нову парадигму національної ідентичності, що відповідатиме викликам сучасності? Відповіді на ці запитання визначають не лише майбутнє окремих націй, але й напрям розвитку всього людства.

Методи

У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, що поєднує філософські, соціологічні та культурологічні методи. Компаративний аналіз став основним

інструментом для вивчення поняття національної ідентичності в різних наукових і культурних контекстах. Він дозволив зіставити підходи до трактування ідентичності у філософських концепціях, історичних дослідженнях і сучасній соціології. Це дало змогу простежити еволюцію поняття, зокрема у світлі глобалізаційних викликів, і виявити основні відмінності між термінами "національна ідентичність" і "етнічна ідентичність".

Контекстуальна інтерпретація застосовувалася для аналізу функціонування поняття "національна ідентичність" у різних жанрових текстах, включаючи літературні, публіцистичні та наукові роботи. Завдяки цьому методу вдалося виявити особливості використання терміна в різних дискурсах, а також його вплив на формування суспільної свідомості. Особлива увага приділялася трактуванню ідентичності як елементу національної свідомості та її зв'язку з поняттями ментальності, самосвідомості й самообутності. Це дозволило поглибити розуміння ролі мовного й культурного аспектів у формуванні ідентичності.

Лексико-семантичний аналіз використовувався для дослідження термінологічного апарату, пов'язаного з поняттями ідентичності. Цей метод дозволив вивчити мовні засоби, що передають ідентичність у сучасній українській мові, а також виявити нові словотворчі елементи, які формуються під впливом глобалізаційних процесів. Аналіз включав роботу з українськими словниками, термінологічними базами і текстами, що дозволило систематизувати понятійний апарат та уточнити його значення у контексті сучасного українського суспільства. Це сприяло визначенню ключових лінгвістичних і когнітивних ознак національної ідентичності.

Результати

Дослідження показують, що в сучасних гуманітарних науках розширюється вживання термінів "ідентичний" та "ідентичність", що формують нові фрази та набувають нових термінологічних значень у системі понять історії, філософії, політології, соціології та культурології. Це відображає багатовимірність національної ідентичності, яка включає територіальні, релігійні, мовні, культурні та історичні аспекти. С. Єрмоленко звертає увагу на складність поняття національної ідентичності в контексті розвитку незалежної української держави (Єрмоленко, 2022, р. 198). Він підкреслює, що термін "ідентичність" часто використовується у широких історичних та геополітичних контекстах, але потребує глибшого лінгвістичного та семантичного аналізу. С. Єрмоленко зазначає, що в сучасній українській мові поняття "національна ідентичність" не завжди відображає повну глибину свого значення, особливо в термінологічному аспекті, пов'язаному з нацією та національною культурою (Єрмоленко, 2022, р. 198). Також С. Єрмоленко підкреслює, що синхронізація слів "нація" та "етнос" у сучасному науковому та публіцистичному дискурсі призводить до паралельного використання фраз "національна ідентичність" та "етнічна ідентичність", що вимагає чіткого розмежування цих понять (Єрмоленко, 2022, р. 197).

У контексті України особливо актуальним стає переосмислення понять "ментальність" та "ідентичність" у літературних та наукових текстах. С. Єрмоленко зазначає, що формування сучасної української нації пов'язане з глибоким розумінням власної історії, культури та мовної спадщини (Єрмоленко, 2022, р. 198). Це відкриває перспективи для детального вивчення різних типів ідентичностей та їх мовно-когнітивного структурування, що є важливим для консолідації суспільства в умовах глобалізації та – особливо – збереження національної самобутності в умовах війни, коли роль російської культури як екзистенційної загрози для України стає все більш очевидною. Маніпуляція історичними наративами та нав'язування імперської ідентичності слугують інструментами для підриву українського суверенітету та самобутності. Як зазначає О. Білий, "Великий Російський Симулякр являє собою форму новітнього розгортання інструментального розуму з його системою профанацій – віри, уявлення про людяність, про цінності, виплекані цивілізаційним поступом" (Білий, 2022, с. 159). Це підкреслює масштаб та глибину ідеологічної агресії, спрямованої на викривлення базових гуманістичних цінностей.

Ця ідеологічна агресія глибоко проникає в колективну свідомість, використовуючи культурні символи та знакові постаті російської літератури для маніпуляції громадською думкою. Білий зауважує, що "кульмінаційним моментом симуляційного запалу є саме інформаційні війни, у яких найвагомим ресурсом для атаки на супротивника постає карколомна зміна наративів, спецоперації під чужим прапором" (Білий, 2022, с. 159). Це створює фальшиву реальність, що прагне дестаблізувати та еродувати українську національну ідентичність, використовуючи "застарілі міжнародні інститути і практики, легітиміційні процедури і механізми їх упродовження" (Білий, 2022, с. 159) як базу для утвердження своїх позицій. Усвідомлення екзистенційних ризиків, пов'язаних із масштабним проникненням російської культури, є необхідним для утвердження власної культурної суверенності. Лише через зміцнення дискурсивних основ української ідентичності можна забезпечити стійкість перед зовнішньою агресією та зберегти самобутність нації.

Роль мови як засобу трансляції колективних споминів і конструювання сучасного образу України важко переоцінити. Лінгвістичний поділ у країні, де значна частина населення у таких регіонах, як Донецька, Луганська області та Крим, вважає російську мову рідною, відображає глибші культурні та ідеологічні розколи. На думку Н. Кривди, цей "комунікативний, а з ним і культурний розкол у середині українського суспільства" (Кривда, 2021, с. 6) став серйозним викликом на шляху формування єдиної національної ідентичності.

Подолання цього складного виклику вимагає впровадження чіткої та програмової мовної політики, яка сприятиме зростанню престижу української мови і формуванню гомогенного культурного простору. Як зазначає Н. Кривда, "таке об'єднання неможливе без чіткої та програмової мовної політики, яка сприятиме зростанню престижу української мови в Україні" (Кривда, 2021, с. 7). Це передбачає позиціонування української культури не як "вузькоспеціалізованого чи сценічного народництва", а як "історично сформовані духовні та матеріальні надбання українського народу, які визначають його окремішність та самобутність, водночас забезпечуючи вільну конкуренцію у цивілізаційному культурному просторі" (Кривда, 2021, с. 7). Лише через прийняття і просування культури, що резонує з усіма регіонами, Україна зможе конструювати сучасний образ, який об'єднає її різноманітне населення.

М. Козловець наголошує, що "криза національної ідентичності набула таких форм і масштабів, що її подолання для багатьох із них означає вже не тільки вибір адекватної конкурентоспроможної стратегії розвитку. Вона перетворилася на проблему національного виживання" (Козловець, 2009, с. 7). Це підкреслює критичність ситуації та необхідність пошуку шляхів збереження національної самобутності.

С. Римаренко виокремлює причини кризових станів ідентичності, серед них: "комплекс глобалізаційних процесів, що включає в себе глобалізацію практично всіх сфер суспільного життя: політичну, соціокультурну, етнонаціональну <...>. Прозорі, транспарентні кордони, глобальні інформаційні технології, культурна стандартизація, міграційні потоки <...>. Розмивання соціокультурних систем та традиційних зв'язків <...>. З кризою ідентичності пов'язана й нова хвиля етнічного ренесансу, який у час постмодерну має амбівалентну природу, змінюється співвідношення між етнічними та національними культурами і, відповідно, між соціокультурними спільнотами" (Римаренко, 2017). Це свідчить про складність та багатогранність процесів, що впливають на національну ідентичність.

У літературі утвердилась думка, що глобалізація має два напрями впливу на формування національної ідентичності – позитивний та негативний. Позитивний полягає в тому, що держави можуть тісно співпрацювати, ділитися інформацією, товарами, послугами, з'являється безбар'єрне життя для більшості населення світу. Люди можуть безперешкодно мігрувати, змінювати країну проживання, громадянство, брати шлюб з іноземними партнерами, при цьому розвиваються дипломатичні та міжкультурні зв'язки, зникає багато стереотипів, що існували досі. Негативний же вплив полягає в тому, що стирається розуміння кордонів держав, страждає національна ідентичність, національний продукт. І держава має застосовувати певні правила, щоб зберегти національну самобутність.

Ці питання особливо актуальні для сучасної України, яка веде визвольну війну на своїй території. У такій

ситуації збереження національної ідентичності стає критично важливим. Т. Бевз стверджує, що для того, щоб зберегти державу, необхідно усвідомлено підійти до розуміння українцями, ким вони є і яку мову, культуру та цінності вони мають (Бевз, 2022). Повинно відбутися розмежування українців від росіян на цьому рівні з розумінням, що ми різні народності. Науковиця наголошує на тому, що "війна створила нову реальність, зміцнивши почуття політичної єдності та ідентичності; війна Росії проти України – це війна за ідентичність, за "остаточне усвідомлення того, хто ми є, і ототожнення – хто свій, а хто ні"; вільний світ об'єднався навколо України в її сміливій боротьбі за свободу та самовизначення; надання Україні в умовах війни статусу країни-кандидата в Європейський Союз можна розцінювати як початкову трансформацію в глобалізованому світі; війна підтвердила різницю бачення картини світу українців і росіян: історії, орієнтації на цінності, розуміння причинно-наслідкових зв'язків подій, а посилення відчуття власної національної суб'єктності сприятиме посиленню позицій української мови, історії, культури та національної ідентичності" (Бевз, 2022, с. 20). Таким чином, ключовим на сьогодні є формування національної свідомості українців задля збереження нації.

У міжнародному контексті американський учений Ф. Фукуяма стверджує, що "Потреба людини у визнанні її ідентичності – основна ідея, що об'єднує багато процесів у сучасній світовій політиці" (Фукуяма, 2020, с. 15). Це підкреслює, що основою національної ідентичності є особистісне розуміння людиною себе й подальша ідентифікація себе з подібними особистостями через певні традиції, культуру, історію, які об'єднує мова.

В Україні державною мовою за статтею 10 Конституції України є українська. Проте вказано й те, що "У місцях компактного проживання громадян, що належать до однієї або кількох національних меншин, поряд із державною мовою в діяльності органів державної влади та державних організацій може вживатись мова, прийнята для більшості жителів певного населеного пункту" (Конституція України, 1996). Звідси розуміємо, що в головному Законі України прописано, що кожен громадянин має право на втілення своєї мовної ідентичності. Це важливий фактор у розвитку демократичної країни в умовах глобалізаційних процесів.

У своєму дослідженні Е. Псарру наголошує на тому, що "Національні ідентичності – це ідентичності, які гарантують психологічну спадкоємність між часом, тому що нації (представлені як) вічні сутності в минулому, теперішньому та майбутньому. Крім того, значення національної держави буде ще більшим як постачальника безпеки, тому що це все ще єдиний переважний суб'єкт і норма в епоху глобалізації, яка може дати притулок, принаймні психологічний. В обставинах незахищеності націоналізм отримує більшу психологічну привабливість, також і символи національної ідентифікації, батьківщина насамперед серед них, набувають інтенсивного значення" (Psarrou, 2003, р. 289). Це підкреслює роль держави як гаранта психологічної безпеки для своїх громадян в умовах глобалізації.

Також Е. Псарру розкриває таку проблему, як формування націоналізму в народностей, які живуть з іншими в одній державі. Ось як науковиця описує це явище: "Наявна тенденція – повстання націоналізму як руху, що означає мобілізацію для створення більшої єдності та однорідних національних держав, або просто визнаючи етнічні та національні ідентичності та групи з відносною автономією в державах" (Psarrou, 2003, р. 299).

Продовжуючи концептуальний аналіз, важливо звернутися до праці Б. Андерсона "Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму" (Андерсон, 2001). Андерсон вводить поняття нації як "уявленої політичної спільноти" (Андерсон, 2001, с. 15), яка є обмеженою та суверенною. Він стверджує, що нації є уявленими, оскільки члени навіть найменшої нації ніколи не знатимуть більшість своїх співвітчизників, але в їхніх умах існує образ їх спільності.

У контексті глобалізаційних процесів концепція Андерсона набуває особливої актуальності. Розвиток інформаційних технологій та засобів масової комунікації сприяє формуванню нових уявлених спільнот, які можуть як підсилювати національну ідентичність, так і розмивати її. З одного боку, цифрові платформи дозволяють поширювати національну культуру та мову, зміцнюючи почуття спільності. З іншого боку, вони сприяють глобальному обміну інформацією, що може призвести до культурної гомогенізації та втрати унікальності.

Андерсон підкреслює роль "друкарського капіталізму" у формуванні націоналізму, зазначаючи, що поширення друкованого слова створило умови для появи національних мов і літератур (Андерсон, 2001, с. 44). У сучасному світі цю роль виконують електронні медіа, які мають ще більший вплив на формування уявлень про націю та ідентичність.

В умовах, коли Україна одночасно стикається з воєнною агресією та викликами глобалізації, концепція уявлених спільнот допомагає зрозуміти механізми консолідації суспільства. Національна ідентичність, сформована через спільні уявлення, історію та культуру, стає джерелом сили та стійкості перед зовнішніми загрозами.

Продовжуючи аналіз концептуальних підходів до питання національної ідентичності в умовах глобалізації, варто звернутися до праці Ентоні Сміта "Нації та націоналізм у глобальну епоху" (Сміт, 2006). Сміт порушує важливі питання щодо природи сучасного націоналізму та його впливу на політичну стабільність: "Для багатьох людей "вузький", чіпкий націоналізм став найбільшим джерелом політичної небезпеки в сучасному світі, а етнічний націоналізм і національні ідентичності скрізь залишаються дуже гострими й дражливими політичними питаннями. Як пояснити цей парадокс? Це неминучий результат діалектики культурної глобалізації, яка витворює новий різновид політики ідентичностей, пов'язаний із революційним вивільненням, що його принесла із собою модерність, чи лише "пережиток" ранішої епохи націоналістичної ненависті та воєн? Чи це просто тимчасове затьмарення, що з ним капіталістичний або постіндустріальний поступ упораються регіон за регіоном? І чи буде ця суперечність сучасного життя розростатися і посилюватися у міру свого ширення землею кулею?" (Сміт, 2006, с. 17).

Ці питання підкреслюють складність і багатогранність феномену націоналізму в сучасну епоху. З одного боку, глобалізація сприяє інтеграції економічних та культурних процесів, розмиваючи традиційні кордони та створюючи умови для космополітичного світогляду. З іншого боку, це ж саме викликає реакцію у вигляді посилення націоналістичних настроїв, які слугують механізмом захисту національної ідентичності від загрози втрати самобутності.

Сміт розглядає націоналізм не лише як політичний рух, але й як соціокультурний феномен, який тісно пов'язаний з колективною пам'яттю, міфами та символами. Він ставить під сумнів те, чи є сучасний націоналізм

"пережитком" минулого або ж він є неминучим наслідком глобалізаційних процесів, які викликають потребу в переосмисленні власної ідентичності.

У контексті України ці питання набувають особливого значення. Сучасні події, зокрема війна з Росією, підсилюють національну самосвідомість та спонукають до переосмислення власної історії та культури. Українське суспільство стикається з дилемою: як зберегти національну ідентичність в умовах глобалізації та зовнішньої агресії, не скочуючись у "вузький" націоналізм, який може стати джерелом внутрішніх і зовнішніх конфліктів.

Продовжуючи аналіз, варто звернути увагу на дослідження Т. Фонг та Р. Вандерстраетена, які розглядають питання національної ідентичності та національної території в контексті в'єтнамської освіти (Phuong, & Vanderstraeten, 2024, pp. 21–45). Спираючись на ідею Б. Андерсона про націю як "уявлену спільноту", автори досліджують посилення соціо-територіальної свідомості у В'єтнамі в останні десятиліття. Дослідники відзначають, що національний суверенітет та національна територія відіграють важливу роль у шкільній освіті В'єтнаму. У своїй роботі вони аналізують, як національна ідентичність та територія представлені в підручниках англійської мови як іноземної, які використовуються у В'єтнамі з 1980-х років до сьогодні. У цьому контексті вони виокремлюють три основні аспекти. Перший стосується символічних значень "фактичних" зображень національної території, таких як карти та ілюстрації, які сприяють формуванню національної свідомості серед учнів. Другий аспект розглядає різні простори – сімейне господарство, місцеву громаду та державу-націю як елементи національних уявлень, які допомагають учням усвідомити свою роль у суспільстві. Третій аспект зосереджується на релігійних та світських місцях, що сприймаються як священні у символізованій історії нації, що підсилює колективну пам'ять та культурну спадщину (Phuong, & Vanderstraeten, 2024, pp. 21–45).

Дослідження показало, що всі серії підручників систематично приділяють значну увагу ідеї, що "ми" є нацією і що "ми" живемо на "нашій" успадкованій та священній національній території. Це свідчить про значні зусилля з боку освітньої системи В'єтнаму щодо формування національної ідентичності через навчальні матеріали. Цей підхід демонструє, як освіта може слугувати потужним інструментом у збереженні національної ідентичності в умовах глобалізації. Інтеграція національних символів, історії та культурних цінностей у навчальні програми сприяє зміцненню почуття приналежності та гордості за свою країну у молодого покоління. У контексті України подібні стратегії можуть бути особливо корисними. Використання освітніх ресурсів для посилення національної свідомості може допомогти протистояти викликам глобалізації та зовнішньої агресії. Інтеграція національно-орієнтованого контенту в навчальні матеріали сприятиме консолідації суспільства та збереженню культурної спадщини.

У дослідженні "Зображення в підручниках як засіб 'будівництва нації / держави': сіоністські географічні підручники в період британського мандату" (Drog, 2004) аналізується, як візуальні образи в підручниках географії, створених єврейською спільнотою в Палестині під час британського мандату (1918–1948), використовувалися для сприяння національній свідомості та державотворенню. Автори досліджують, як ці підручники через карти, фотографії та інші візуальні засоби формували уявлення про національну територію та

ідентичність, підкреслюючи історичні та культурні зв'язки єврейського народу із землею Ізраїлю. Цей підхід сприяв мобілізації учнів до участі в процесі створення держави, формуючи в них почуття приналежності та відповідальності за майбутнє нації (Drog, 2004). Аналіз показує, що візуальні матеріали в підручниках відігравали ключову роль у конструюванні національної ідентичності, використовуючи символи та образи, які резонували з колективною пам'яттю та національними підфами. Це підкреслює важливість ретельного добору візуального контенту в освітніх матеріалах для формування національної свідомості.

У контексті України подібний підхід можна застосовувати для зміцнення національної ідентичності через освітні програми, які використовують візуальні та текстові матеріали, що відображають національну історію, культуру та цінності. Це сприятиме формуванню у молодого покоління глибшого розуміння та поваги до власної національної спадщини.

У дослідженні "Критичний аналіз представлення корейської культури в підручниках корейської мови як іноземної" (Choi, & Lee, 2024) розглядається, як корейська культура відображена в підручниках, призначених для вивчення корейської мови іноземними студентами. Автори аналізують зміст підручників, зосереджуючись на культурних елементах, які представлені для іноземних учнів. Дослідження виявляє, що підручники часто зображують ідеалізовану версію корейської культури, підкреслюючи традиційні аспекти, такі як ханбок (традиційний одяг), ханок (традиційні будинки) та традиційні свята. Однак сучасні аспекти корейського суспільства, включаючи його багатокультурність та соціальні проблеми, представлені меншою мірою. Аналіз показує, що таке вибіркоче представлення може створювати стереотипні уявлення про корейську культуру серед іноземних студентів, не відображаючи повної картини сучасного корейського суспільства. Автори підкреслюють важливість збалансованого підходу в підручниках, який включає як традиційні, так і сучасні аспекти культури, щоб надати студентам більш комплексне розуміння країни (Choi, & Lee, 2024).

У контексті України подібний підхід можна застосовувати для розроблення підручників української мови для іноземців. Інтеграція як традиційних, так і сучасних аспектів української культури сприятиме формуванню більш об'єктивного та глибокого розуміння України серед іноземних студентів, що, у свою чергу, може покращити міжкультурний діалог та сприяти позитивному іміджу країни на міжнародній арені.

У сучасному освітньому контексті аналіз національної ідентичності через підручники для вивчення мов є ключовим інструментом формування національної самосвідомості та глобального розуміння. Порівнюючи приклади Ізраїлю, Південної Кореї та В'єтнаму, можна побачити, як різні країни використовують освітні ресурси для збереження своєї культурної спадщини в умовах глобалізації.

Аналіз ізраїльських підручників географії, створених під час британського мандату, демонструє, як використання карт, фотографій та інших візуальних засобів сприяло створенню "уявленої спільноти". Основний акцент робився на підсиленні історичних та культурних зв'язків єврейського народу з національною територією. Це сприяло формуванню у молодого покоління почуття приналежності до процесу державотворення та національної самобутності.

У підручниках корейської мови як іноземної в Південній Кореї підкреслюються традиційні аспекти культури,

зокрема національний одяг, архітектура та свята. Проте, як зазначено в дослідженні, сучасні аспекти корейського суспільства меншою мірою представлені, що може створювати стереотипне уявлення про країну. Важливим є збалансування традиційних і сучасних елементів культури в освітніх матеріалах, щоб забезпечити об'єктивне розуміння країни.

Підручники англійської мови у В'єтнамі акцентують увагу на символічному значенні національної території через карти та зображення, а також на інтеграції сімейного, локального та національного рівнів у формуванні національної ідентичності. Ці підручники послідовно підкреслюють ідею "ми як нація", зміцнюючи соціо-територіальну свідомість учнів.

У всіх випадках освітні матеріали виступають важливим засобом конструювання національної ідентичності. Ізраїльський підхід акцентує увагу на історичних та територіальних аспектах як базі для національної ідентичності. У Південній Кореї основний фокус робиться на культурному аспекті, хоча залишається виклик у представленні сучасного соціального контексту. У В'єтнамі освітні матеріали інтегрують різні рівні суспільства, формуючи глибше розуміння єдності нації.

Для України подібні стратегії можуть слугувати взірцем для формування підручників, які підкреслюють історичні, культурні та сучасні аспекти національної ідентичності, підтримуючи її в умовах глобалізації та зовнішніх викликів.

Дискусія і висновки

У сучасному світі стрімкої глобалізації збереження національної ідентичності стає надзвичайно важливим завданням. Взаємозв'язок між народами та культурами зростає, але водночас посилюється загроза розмивання унікальних рис націй. Події останніх років, такі як пандемія COVID-19 та війна Росії проти України, підкреслюють необхідність свідомого підходу до збереження власної культурної самобутності. Дослідниця Н. Кривда акцентує увагу на ролі мови у формуванні колективної пам'яті та сучасного образу України. Вона вказує на те, що мовний і культурний розкол всередині українського суспільства є наслідком відсутності чіткої мовної політики та невідповідності образу України сучасним суспільним запитам. Подолання цього розколу вимагає впровадження стратегій, які підвищать престиж української мови і сприятимуть формуванню єдиного культурного простору.

О. Білий звертає увагу на екзистенційну загрозу, яку несе російська культура для України. Він підкреслює, що ідеологічна агресія з боку Росії спрямована на підірвання української ідентичності через маніпуляцію історичними наративами та культурними символами. Використання російською пропагандою мінливих та суперечливих наративів слугує засобом дестабілізації та розмивання національної свідомості українців.

В умовах глобалізації необхідно шукати баланс між збереженням національної самобутності та активною участю у світовому співтоваристві. Підсилення дискурсивних основ української ідентичності, як зазначають Н. Кривда та О. Білий, є ключовим для протидії зовнішнім викликам і забезпечення культурного суверенітету. Тільки через глибоке усвідомлення власної культури, мови та історії Україна зможе успішно протистояти глобальним викликам, зберігаючи при цьому свою унікальність і сприяючи гармонійному розвитку у світовому контексті.

У сучасному глобалізованому світі національна ідентичність стикається з численними викликами, що вимагають глибокого філософського осмислення. М. Козловець підкреслює, що криза національної ідентичності досягла

такого масштабу, що її подолання стає питанням національного виживання. Це вказує на критичну необхідність пошуку шляхів збереження самобутності нації.

С. Римаренко звертає увагу на складність та багатогранність процесів, які впливають на національну ідентичність в умовах глобалізації. Автор зазначає, що глобалізація проникає в усі сфери суспільного життя, розмиваючи соціокультурні системи та традиційні зв'язки. Це створює амбівалентність у відносинах між етнічними та національними культурами, що впливає на соціокультурні спільноти.

У контексті сучасної України, яка веде визвольну боротьбу на своїй території, питання збереження національної ідентичності набуває особливої актуальності. Т. Бевз вважає, що для збереження держави необхідні, щоб українці усвідомили, хто вони є, яку мову, культуру та цінності мають. Війна зміцнила почуття політичної єдності та ідентичності, підтвердила різницю у світогляді між українцями та росіянами, що сприяє посиленню позицій української мови, культури та національної свідомості.

Дослідження освітніх практик у В'єтнамі, Ізраїлі та Південній Кореї демонструють, як освіта може бути потужним інструментом у збереженні та формуванні національної ідентичності. Інтеграція національних символів, історії та культурних цінностей у навчальні програми сприяє зміцненню почуття приналежності та гордості за свою країну в молодого покоління. У підсумку сучасні виклики глобалізації вимагають глибокого філософського осмислення та активних дій щодо збереження національної ідентичності. Це передбачає усвідомлений підхід до власної культури, мови та традицій, розвиток освітніх програм, які сприятимуть консолідації суспільства, та формування політики, спрямованої на захист культурної самобутності в умовах глобального світу. Лише через глибоке розуміння та переосмислення власної ідентичності можна забезпечити стійкість нації перед зовнішніми викликами та зберегти її унікальність.

Список використаних джерел

- Андерсон, Б. (2001). *Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму*. Критика.
- Бевз, Т. (2022). Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: Виклики і загрози. *Українознавство*, 3(84), 8–26. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.3\(84\).2022.263588](https://doi.org/10.30840/2413-7065.3(84).2022.263588).
- Білий, О. (2022). Замах на ідентичність (Російська культура як екзистенційна загроза Україні). *Філософська думка*, 4, 145–160.
- Козловець, М. (2009). *Феномен національної ідентичності: Виклики глобалізації*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Конституція України: Офіційне видання. (2002). Парламентське видавництво.
- Кривда, Н. Ю. (2021). Роль мови у транслації колективних споминів і конструюванні сучасного образу України. In I. М. Савицька & В. П. Кулентенко (Eds.). *У полоні спогадів: Україна у пошуках власної ідентичності* (pp. 4–7). Національний університет біоресурсів і природокористування України. https://hubip.edu.ua/sites/default/files/u333/u_poloni_sporogadiv_ukrayina_u_poshukah_vlasnoyi_identichnosti.pdf
- Римаренко, С. (2017). Глобалізація та криза ідентичності. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*, 5–6, 171–181.
- Сміт, Е. (2006). *Нації та націоналізм у глобальну епоху* (М. Климчук, & Т. Цимбал, Пер.). Ніка-Центр.
- Фукуяма, Ф. (2020). *Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості* (Т. Сахно, Пер.; 2-ге вид.). Наш Формат.
- Choi, K. Y., & Lee, D. (2024). A critical analysis of Korean culture represented in the Korean language textbooks developed in Thailand. *Cogent Education*, 11(1). <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2416805>
- Dror, Y. (2004). Textbook images as a means of "nation/state building": Zionist geographical textbooks 1918 to 1948. *History of Education Review*, 33(2), 59–72. <https://doi.org/10.1108/08198691200400010>
- Phuong, T. D., & Vanderstraeten, R. (2024). "Hidden Curriculum" of Vietnam's English School Textbooks. *SpringerBriefs in Education*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-97-1196-3_2
- Psarrou, E. (2003). *National identity in the era of globalisation* [PhD dissertation, The London school of economics government department]. <https://etheses.lse.ac.uk/2507/1/U615456.pdf>

Yermolenko, S. (2022). National identity in the era of globalization. *Journal "Ukrainian sense"*, 2, 197–205. <https://doi.org/10.15421/462132>

References

- Anderson, B. (2001). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Krytyka [in Ukrainian].
- Bezv, T. (2022). The impact of globalization on the establishment of national identity in wartime conditions: Challenges and threats. *Ukrainoznavstvo*, 3(84), 8–26 [in Ukrainian] [https://doi.org/10.30840/2413-7065.3\(84\).2022.263588](https://doi.org/10.30840/2413-7065.3(84).2022.263588)
- Bilyi, O. (2022). An attack on identity: Russian culture as an existential threat to Ukraine. *Philosophska dumka*, 4, 145–160 [in Ukrainian].
- Choi, K. Y., & Lee, D. (2024). A critical analysis of Korean culture represented in the Korean language textbooks developed in Thailand. *Cogent Education*, 11(1). <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2416805>
- Constitution of Ukraine: Official text. (2002). Parliamentary Publishing House [in Ukrainian].
- Dror, Y. (2004). Textbook images as a means of 'nation/state building': Zionist geographical textbooks 1918 to 1948. *History of Education Review*, 33(2), 59–72. <https://doi.org/10.1108/08198691200400010>
- Fukuyama, F. (2020). *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment* (T. Sakhno, Trans.; 2nd ed.). Nash Format [in Ukrainian].
- Kozlovets, M. (2009). *The phenomenon of national identity: Challenges of globalization*. Zhytomyr Ivan Franko State University Press [in Ukrainian].

Kryvda, N. Yu. (2021). The role of language in the transmission of collective memories and the construction of Ukraine's modern image. In I. M. Savytska & V. P. Kulenko (Eds.), *Captive of memories: Ukraine in search of its own identity* (pp. 4–7). National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine [in Ukrainian]. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/u_poloni_sporadiv_ukrayina_u_poshukah_vlasnoyi_identychnosti.pdf

Phuong, T. D., & Vanderstraeten, R. (2024). "Hidden Curriculum" of Vietnam's English School Textbooks. *SpringerBriefs in Education*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-97-1196-3_2

Psarrou, E. (2003). *National identity in the era of globalisation* [PhD dissertation, The London school of economics government department]. <https://etheses.lse.ac.uk/2507/1/U615456.pdf>

Rymarenko, S. (2017). Globalization and the identity crisis. *Scientific Notes of the Institute of Political and Ethnonational Studies of I. F. Kurash, National Academy of Sciences of Ukraine*, 5–6, 171–181 [in Ukrainian].

Smith, A. D. (2006). *Nations and Nationalism in a Global Era* (M. Klymchuk, & T. Tsybal, Trans.). Nika-Center [in Ukrainian].

Yermolenko, S. (2022). National identity in the era of globalization. *Journal "Ukrainian Sense"*, 2, 197–205. <https://doi.org/10.15421/462132>

Отримано редакцією журналу / Received: 01.10.24
Прорецензовано / Revised: 15.11.24
Схвалено до друку / Accepted: 25.11.24

Vladyslava ZAICHKO, PhD Student
ORCID ID: 0000-0003-1199-6117
e-mail: zaichko.vlada@gmail.com
Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

WHO ARE WE IN A GLOBALIZED WORLD? NATIONAL IDENTITY AND CULTURAL SUSTAINABILITY OF CONTEMPORARY UKRAINE

Background. The article delves into the urgent and complex issue of national identity in the era of globalization, with a specific focus on Ukraine. While globalization brings about positive changes such as cultural exchange and international cooperation, it also poses a significant risk of erasing national borders and diluting identity. The crucial role of language and culture as the core elements of identity is underscored, along with the challenges that Ukraine has confronted due to war and external information aggression.

Methods. The work uses an interdisciplinary approach that combines philosophical, sociological, and cultural analysis. The main methods are comparative analysis to compare the concepts of identity, contextual interpretation to study the functioning of the term "national identity" in different texts, and lexical and semantic analysis to study the linguistic means of expressing identity. A critical analysis of cultural narratives and strategies of information influence was used.

Results. The analysis showed that national identity is a multifaceted phenomenon that includes linguistic, cultural, territorial, and historical aspects. Globalization enhances integration and destructive processes in forming identity. The article emphasizes that language is a critical factor in preserving national identity. It considers the impact of information wars and manipulative strategies on undermining identity and the need to implement effective language and cultural policies to consolidate Ukrainian society.

Conclusions. Globalization presents both opportunities and risks for national identity. The delicate balance between global integration and cultural preservation is crucial for Ukraine. The conscious development of language, culture, and education is a key factor in shaping national identity. The article stresses the importance of devising strategies to bolster national consciousness and counter external challenges, particularly information threats. The findings of this study can serve as a valuable resource for further research on identity in philosophical, sociological, and cultural contexts.

Keywords: national identity, globalization, philosophical analysis, Ukrainian culture, language policy, information warfare, identity, education, cultural heritage, consolidation of society.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.